

TEKSTİL SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN ANNELERİN TÜKENMİŞLİĞİNİN İŞ VERİMİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF BURNOUT OF MOTHERS WORKING IN THE TEXTILE INDUSTRY ON WORK PRODUCTIVITY

Sabiha KALKAN TUZLUCA¹, Eda GÜLBETEKİN²

¹ İş Sağlığı Güvenliği Uzmanı

²Dr.Öğretim Üyesi, Iğdır Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Iğdır, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmanın amacı; tekstil sektöründe çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri ile iş verimleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmada tanımlayıcı kesitsel ve ilişki arayan araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırma Şubat-Haziran 2023 tarihleri arasında Iğdır ilinde bulunan 3 farklı tekstil firmasında çalışan ve bu çalışmaya katılmayı kabul eden anneler ile yapılmıştır. Araştırmada "Demografik Bilgi Formu", "Tükenmişlik Ölçeği" ve "Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler yüz yüze yöntemle toplanmıştır.

Bulgular: Çalışmaya katılan annelerin ilköğretim mezunu oranı %42.2'dir ve %49.5'i çalışan anneliği yorucu olarak tanımlamaktadır. Araştırmaya katılan annelerin ortalama yaşı 32.07±9.88, ortalama çocuk sayısı 2.17±1.34, günlük ortalama uyku süresi 7.41±1.539 ve ortalama mesleki deneyim süreleri ortalama 4.73±5.36 şeklindedir. Annelerin mesleki deneyim süreleri arttıkça işte üretkenlik düzeylerinin azaldığı söylenebilmektedir. Ayrıca tükenmişlik ile iş verimi arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu görülmektedir.

Sonuçlar: Tekstil sektöründe çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri ile iş verimleri arasında önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, Çalışan Anne, Tükenmişlik, İş Verimi

Abstract

Purpose: The purpose of this study is to examine the relationship between burnout levels and work productivity of mothers working in the textile industry.

Methods: A descriptive, cross-sectional and relationship-seeking research model was used in the study. The research was conducted between February and June 2023 with mothers working in 3 different textile companies in Iğdır province and who agreed to participate in these studies. "Demographic Information Form", "Burnout Scale" and "Endicott Work Productivity Scale" were used in the research. Data were collected using the face-to-face method.

Findings: The primary school graduate rate of the mothers participating in the study is 42.2% and 49.5% of the mothers define working motherhood as tiring. The average age of the mothers participating in the study is 32.07±9.885, the average number of children is 2.17±1.34, the average daily sleep duration is 7.41±1.53 and the average professional experience is 4.73±5.36. It can be said that as mothers' professional experience increases, their productivity levels at work decrease. Additionally, there appears to be a mutual interaction between burnout and work efficiency.

Results: It was found that there is a significant relationship between the burnout levels of mothers working in the textile industry and their work productivity.

Keywords: Textile, Working Mother, Burnout, Work Productivity

ORCID ID: S. K. T. 0009-0004-1567-3897; E. G. 0000-0002-7946-7687

Sorumlu Yazar: Sabiha KALKAN TUZLUCA

E-mail: sabihaakalkan@hotmail.com

Geliş tarihi/ Date of receipt: 08.12.2023

Kabul tarihi / Date of acceptance: 07.09.2024

GİRİŞ

Tükenmişlik, stresin neden olduğu duygusal, zihinsel, duygusal ve fiziksel bir tükenme halidir. Uzun süreli stres veya kısa süreli stres neden olabilir. Tükenmişlik, depresyondan kaynaklanabilse de depresyonla aynı şey değildir. Aslında, ikisi de benzer semptomlarla karakterize edildiğinden, genellikle birbiriyle karıştırılır (1-3).

Tükenmişlik, çalışmanızın takdir edilmediğini hissettiğiniz, daha az zamanla daha fazlasını yapmak için sürekli baskı altında olduğunuz veya patronunuzun taciz edici olduğu herhangi bir işte olabilir. Bazı insanlar tükenmişliği, günlük yaşamlarından geri çekilmelerine neden olan kaygı, depresyon ve bitkinliğin bir kombinasyonu olarak yaşarlar. Diğerleri bunu, işlerinin gereklerinden başka hiçbir şeye odaklanamama olarak deneyimlemektedirler, şeklinde açıklanmıştır (3,4).

İş verimliliği, bir şirketin veya işletmenin çalışanlarını belirli bir miktarda ürün veya hizmet üretmek için ne kadar verimli kullanabileceği olarak açıklanabilir (5). Acar ve Ünver (2012)'ye göre iş verimliliği, çıktının girdiye oranıdır. Çıktı miktarının girdi miktarına bölünmesiyle hesaplanır ve yüzde veya ondalık olarak ifade edilebilir (6).

İşin ne kadar verimli yapıldığının bir ögesi olarak açıklanan iş verimliliği, bireylerin çalıştıkları kuruma katmış oldukları değerlerin bir göstergesi olabilir (7). Bu noktada günümüz küresel yaşantısında organizasyonlar açısından oldukça önemli bir yer tutan iş verimliliği kavramı üzerine pek çok araştırmanın yapılmış olduğu ilgili literatür incelendiğinde gözlemlenmektedir (5,8,9).

Kadınlar, çalışma hayatında geçmişten günümüze daha fazla katılım sağlamaktadır ancak yine de erkeklerden farklı olarak çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu durum Karabıyık (2012) çalışmasında şu şekilde açıklanmıştır: Kadınlar her zaman iş gücünün ayrılmaz bir parçası olduğu halde marjinalize

edilerek belirli sektörlerde yetersiz temsil edilmektedirler (10).

Tükenmişlik ve iş verimliliği yakından ilişkili olup birbirini farklı şekillerde etkilemektedir. Tükenmişlik, iş verimliliğinin düşmesine neden olmaktadır çünkü tükenmiş bir çalışanın işini iyi yapmak için daha az enerjisi ve motivasyonu olacaktır. Sırf yarın sabah tekrar işten ayrılma zamanı gelmeden önce tüm görevlerini bitirebilmek için hafta içi her gece geç saatlere kadar fazla mesai yapmak yerine hafta sonları aile veya arkadaşlarla birlikte olmak (bu, her şeyin yapılması konusunda daha fazla strese/endişeye neden olabilir), şeklinde açıklanmıştır (11,12).

İş verimliliği, bir kişinin belirli bir süre içinde tamamlayabileceği iş miktarıdır. Bir birey uzun bir süre boyunca yüksek düzeyde stres yaşadığında ortaya çıkabilir. Bu varsayımdan hareketle tekstil sektöründe çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri ile iş verimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla bu çalışma oluşturulmuştur.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Tekstil sektöründe çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri ile iş stresleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model, en az iki değişken arasındaki ilişkinin incelenmesi ve varsa yordayıcı ilişkilerden yola çıkılarak kestirimlerde bulunulmasıdır (13).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Şubat-Haziran 2023 tarihleri arasında Iğdır ilinde bulunan 3 farklı tekstil firmasında çalışan ve bu çalışmaya katılmayı kabul eden anneler oluşturmaktadır. Katılımcılara kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Bu kapsamda 3 farklı tekstil firmasında çalışan 214 anne araştırma evrenini, kolayda örnekleme yöntemiyle seçilen 200 anne ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri Demografik Bilgi Formu, Tükenmişlik Ölçeği ve Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği ile toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu:

Formdaki katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için yaş, çocuk sayısı, eğitim durumu, günlük çalışma süresi, günlük uyku süresi, çalışma yılı ve çalışan anne olmayı tanımlama durumu soruları yer almaktadır.

Tükenmişlik Ölçeği: Ergöçen (2006) tarafından geliştirilen ve bireylerin tükenmişlik seviyelerini ölçmek amacıyla oluşturulan ölçeğin toplam 13 maddeden oluşmaktadır (14). Ölçek 5'li likert tipinde derecelendirilmiştir (1: Hiçbir zaman, 5: Her zaman). "Tükenmişlik" ölçeğinin toplamı için güvenilirlik katsayısı 0,89, "İş Stresi" alt boyutu için 0,78, "Motivasyon Eksikliği" alt boyutu için 0,72 ve "Bitkinlik" alt boyutu için 0,85 olarak tespit edilmiştir.

Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği: Uğuz vd. (2004) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçek toplam 25 maddeden oluşmuş ve 5 dereceli ölçek tipinde derecelendirilmiştir (1: Hiçbir zaman, 5: Her zaman) (15). Ölçekten alınabilecek toplam puan 0 ile 100 arasında değişmekte olup, yüksek puan düşük iş verimine işaret etmektedir. "Endicott İşte Üretkenlik" ölçeği için güvenilirlik katsayısı 0,93 olarak tespit edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Veriler yüz yüze yöntemle toplanmıştır. Formun doldurulması ortalama 10 ile 15 dakika sürmüştür. Şubat-Haziran 2023 tarihleri arasında Iğdır ilinde bulunan 3 farklı tekstil firmasında çalışan ve katılmayı kabul eden anneler çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcılara kolayda örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 23 paket programı yardımı ile değerlendirilmiştir. Verilen normal dağılıp dağılmadığının tespiti için ilk olarak Kolmogorov-Smirnov analiz sonuçlarına bakılmış olup, analiz sonucunda verilerin

normal dağılmadığı görülmüştür ($p < 0.05$). Ancak örneklem sayısının elliden büyük olması ve Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması durumunda verinin normal dağıldığı, kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (16). Bu sonuca göre üç ve üzeri gruplarda tek yönlü varyans (ANOVA) analizi, ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi ve yordama analizi için çoklu doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizinin varsayımı olarak değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantının olmaması gerekmektedir. Bu kapsamda tolerans ve varyans artış faktörleri (VIF) incelenmiştir. Tolerans değerlerinin sıfırdan yüksek VIF değerlerinin ise 10'dan küçük olduğu belirlenmiştir. Tolerans değerlerinin sıfırdan uzaklaşması ve VIF değerlerinin 10'dan küçük olması çoklu bağlantı probleminin olmadığına işaret etmektedir (17). Araştırmada varsayımlar sağlanmış olup çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmaya başlamadan önce Iğdır Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanlığı'ndan etik onay (tarih: 01.03.2023, karar no: E-37077861-900-95154) alındı. Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacı hakkında katılımcılara bilgi verildi. Araştırmada ilk olarak katılımcılardan Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuş ve katılımcılar çalışmaya katılmak istediklerini belirten onayla araştırmaya dahil edilmişlerdir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan annelerin %42.2'si ilköğretim mezunu olduğu, ortalama yaşı 32.07 ± 9.88 , ortalama çocuk sayısı 2.17 ± 1.34 , günlük ortalama uyku süresi 7.41 ± 1.53 saat ve ortalama mesleki deneyim süreleri ortalama 4.73 ± 5.36 yıl olduğu görülmüştür. Katılımcıların %49.5'i çalışan anneliği yorucu olarak tanımlamaktadır.

Tablo 1'de çalışan annelerin eğitim durumuna göre çalışmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının farklılaşma durumuna yönelik olarak yapılan

tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları görülmektedir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; tükenmişlik ölçeğinin “İş Stresi” alt boyutunda eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir (F(3-188)= 3.02; p<0.05). Ortaya çıkan anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenlik durumuna göre LSD ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, lise mezunu olan anneler ile okuryazar ve

üniversite mezunu olan anneler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve lise mezunu annelerin daha fazla iş stresi yaşadıkları tespit edilmiştir. Ancak “Tükenmişlik” ölçeğinin toplam puanında (F(3-188)= 2.19; p>0.05), “Motivasyon Eksikliği” alt boyutunda (F(3-188)= 1.44; p>0.05), “Bitkinlik” alt boyutunda (F(3-188)= 1.94; p>0.05) ve “Endicott İşte Üretkenlik” ölçeğinde (F(3-188)= 0.46; p>0.05) eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Çalışan Annelerin Eğitim Durumlarına Göre Ölçek ve Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Eğitim Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Farklılık
İş Stresi	(1) Okuryazar	51	9.06	4.81	3.02	0.03*	3>1 3>4
	(2) İlköğretim	81	10.26	5.17			
	(3) Lise	40	11.92	6.30			
	(4) Üniversite	20	8.50	2.89			
Motivasyon Eksikliği	(1) Okuryazar	51	9.18	4.44	1.44	0.23	
	(2) İlköğretim	81	8.39	3.83			
	(3) Lise	40	10.05	4.52			
	(4) Üniversite	20	9.10	4.05			
Bitkinlik	(1) Okuryazar	51	10.61	5.74	1.94	0.12	
	(2) İlköğretim	81	10.16	4.90			
	(3) Lise	40	12.00	4.69			
	(4) Üniversite	20	8.95	4.12			
Tükenmişlik Ölçeği Toplamı	(1) Okuryazar	51	28.84	13.80	2.19	0.09	
	(2) İlköğretim	81	28.81	11.70			
	(3) Lise	40	33.97	13.61			
	(4) Üniversite	20	26.55	9.50			
Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği	(1) Okuryazar	51	21.82	16.97	0.46	0.70	
	(2) İlköğretim	81	23.30	22.20			
	(3) Lise	40	26.62	22.78			
	(4) Üniversite	20	21.70	19.90			

Not:*=p<0.05

Tablo 2’de annelerin çalışan anneliği tanımlama durumuna göre araştırmada kullanılan ölçek ve alt boyutlarından alınan puan ortalamalarının farklılaşma durumuna yönelik olarak yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları görülmektedir. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına göre; “Tükenmişlik” ölçeğinin toplam puanında (F= 4.37; p<0.05), “Motivasyon Eksikliği” alt boyutunda (F(3-188)= 4.94; p<0.05) ve “Bitkinlik” alt boyutunda (F= 3.77; p<0.05)

çalışan anneliği tanımlama durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Test sonuçlarına göre, tüm boyutlarda çalışan anneliği yorucu olarak tanımlayan annelerin diğer annelere göre daha fazla tükenmişlik, motivasyon eksikliği ve bitkinlik yaşadıkları tespit edilmiştir. Ancak tükenmişlik ölçeğinin “İş Stresi” alt boyutunda (F= 2.23; p>0.05) ve “Endicott İşte Üretkenlik” ölçeğinde (F=0.13; p>0.05) çalışan anneliği tanımlama durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Çalışan Annelerin Çalışan Anneliği Nasıl Tanımladıklarına Göre Ölçek ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Çalışan Anneliği Tanımlama Durumu	N	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Farklılık
İş Stresi	(1) Güzel	60	8.98	4.70	2.23	0.11	
	(2) Yorucu	95	10.80	5.62			
	(3) Kararsız	37	10.13	4.86			
Motivasyon Eksikliği	(1) Güzel	60	8.00	4.41	4.94	0.00*	2>1
	(2) Yorucu	95	9.96	4.02			2>3
	(3) Kararsız	37	8.27	3.78			
Bitkinlik	(1) Güzel	60	9.57	5.33	3.77	0.02*	2>1
	(2) Yorucu	95	11.54	5.06			2>3
	(3) Kararsız	37	9.54	4.18			
Tükenmişlik Ölçeği Toplamı	(1) Güzel	60	26.55	13.17	4.37	0.01*	2>1
	(2) Yorucu	95	32.29	12.67			2>3
	(3) Kararsız	37	27.95	10.23			
Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği	(1) Güzel	60	22.40	21.10	0.13	0.87	
	(2) Yorucu	95	24.18	21.26			
	(3) Kararsız	37	23.19	19.23			

Not:*=p<0,05

Tablo 3’de araştırmada kullanılan ölçekler ile bazı demografik bilgiler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucuna bakıldığında;

Motivasyon Eksikliği” alt boyutu ile annelerin yaşları arasında negatif yönlü zayıf

düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [r= -0.14; p<0.05].

İş stresi [r= -0.28; p<0.05], motivasyon eksikliği [r= -0.22; p<0.05], Bitkinlik [r= -0.36; p<0.05] alt boyutları ve “Tükenmişlik” ölçeğinin toplamı [r= -0.34; p<0.05] ile uyku süresi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

“Endicott İşte Üretkenlik” ölçeği ile annelerin günlük uyku süreleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r = -0.21$; $p < 0.05$].

“İş Stresi” alt boyutu ile annelerin mesleki deneyim süreleri arasında negatif yönlü

zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r = 0.16$; $p < 0.05$].

“Endicott İşte Üretkenlik” ölçeği ile annelerin mesleki deneyim süreleri arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r = 0.15$; $p < 0.05$].

Tablo 3. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ile Bazı Demografik Bilgiler Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Testi Sonuçları

	Yaş	Çocuk Sayısı	Günlük Uyku Süresi	Mesleki Deneyim
(1) İş Stresi	0.036	0.030	-0.28*	0.16*
(2) Motivasyon Eksikliği	-0.144*	-0.027	-0.22*	0.03
(3) Bitkinlik	-0.091	0.008	-0.36*	0.05
(4) Tükenmişlik Toplam	-0.069	0.007	-0.34*	0.10
(5) Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği	-0.078	-0.071	-0.21*	0.15*

Not: *= $p < 0.05$

Tablo 4’te araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonucuna bakıldığında;

“Endicott İşte Üretkenlik” ölçeği ile “Tükenmişlik” ölçeğinin toplamı [$r = 0.74$;

Tablo 4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapılan Korelasyon Testi Sonuçları

	1	2	3	4	5
(1) İş Stresi	1				
(2) Motivasyon Eksikliği	0.55*	1			
(3) Bitkinlik	0.64*	0.70*	1		
(4) Tükenmişlik Toplam	0.86*	0.84*	0.90*	1	
(5) Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği	0.70*	0.61*	0.62*	0.74*	1

Not: *= $p < 0.05$

Tablo 5’de çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerinin işte üretkenlik düzeylerini yordamasına yönelik yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Regresyon analizi sonucuna göre, çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerinin işte üretkenlik düzeylerini yordamasına yönelik

$p < 0.05$] ve İş Stresi [$r = 0.70$; $p < 0.05$], Motivasyon Eksikliği [$r = 0.61$; $p < 0.05$], Bitkinlik [$r = 0.62$; $p < 0.05$] alt boyutları arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

kurulan modelin anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($F = 84.88$; $p < 0.05$). Söz konusu iş stresi, motivasyon eksikliği ve bitkinlik değişkenleri birlikte işte üretkenlik düzeyindeki değişimin %56.9’unu açıklamaktadır ($R^2 = 0.56$). Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden iş stresinin ($\beta = 0.46$),

motivasyon eksikliğinin ($\beta=0.25$) ve bitkinliğin ($\beta=0.15$) işte üretkenlik üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir ($p<0.05$).

Regresyon analizi sonucuna göre işte üretkenlik düzeyini yordayan regresyon

denklemini ise şu şekildedir: İşte Üretkenlik= $(1.83 \cdot \text{İş Stresi}) + (1.24 \cdot \text{Motivasyon Eksikliği}) + (0.62 \cdot \text{Bitkinlik}) - (12.86)$

Tablo 5. Tükenmişliğin İş Üretkenliğini Yordama Durumuna Yönelik Yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Yordayıcı Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p
Sabit	-12.86	2.53		-5.07	0.00*
İş Stresi	1.83	0.25	0.46	7.29	0.00*
Motivasyon Eksikliği	1.24	0.33	0.25	3.69	0.00*
Bitkinlik	0.62	0.30	0.15	2.04	0.04*
R=0.75	R²=0.56				
F₍₃₋₁₉₁₎=84.88	p<0.00*				

Not:*= $p<0.05$, Yordanan Değişken: İşte Üretkenlik

TARTIŞMA

Tekstil sektöründe çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri ile iş stresleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bu araştırma bulguları, literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda tartışılmıştır.

Bu çalışmada katılımcıların iş stresi düzeyleri ve eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bu noktada, lise mezunu olan anneler ile okuryazar ve üniversite mezunu olan anneler arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve lise mezunu annelerin daha fazla iş stresi yaşadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca iş stresi düzeyleri ve uyku süresi arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bu bağlamda annelerin günlük uyku süreleri artıkça iş stresi düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Limbers vd. (2020) tarafından yürütülen çalışmada ise, çalışan anneler için hangi faktörlerin iş stresi düzeylerini etkilediğini belirlemeye çalışıldığı gözlemlenmektedir (18). Ulaşılan sonuçlar, çalışan annelerle ilişkili stres düzeyi üzerinde etkisi olan birkaç faktör olduğunu göstermiştir.

Çalışmamızın annelerin tükenmişlik düzeyleriyle; çalışan anneliğin tanımlanma durumu arasında, işi yorucu tanımlayanlarla güzel tanımlayanlar arasında yorucu tanımlayanlar lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır. Bu anlamda işi yorucu olarak tanımlayan katılımcıların kararsız ve güzel olarak tanımlayan katılımcılara göre tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilebilir.

Bu kapsamda ilgili literatür incelendiğinde; çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerini etkileyebilecek birçok faktör olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, bir anne çocuk bakımı için zaman bulmakta zorlanıyorsa veya işverenin programında esnek olmadığını düşünüyorsa, bu durum onun tükenmişlik düzeyi üzerinde etkili olabilir. Çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerini etkileyebilecek bir diğer faktör ise, iş ve ev hayatlarını tatmin edici ve sürdürülebilir hissedecek şekilde yönetmekte güçlük çekmeleridir (19,20).

Seo ve Kim (2022) çalışmasında; çalışan annelerin tükenmişlik düzeyleri, iş-aile dengesi, çocuk bakım kalitesi ve sosyal destek gibi çeşitli faktörler bağlamında incelenmiştir

(21). Bu kapsamda araştırmada iş-aile dengesinin çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerini etkileyen önemli bir faktör olduğu ortaya konulmuştur. Nilsen vd. (2016) tarafından yürütülen bir araştırmada ise, daha iyi iş-aile dengesine sahip olduğunu düşünen kadınların, hissetmeyenlere göre daha düşük tükenmişlik oranlarına sahip olduğu bulunmuştur (22). Aynı çalışma, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirebilen kadınların, çocuklarıyla daha az zaman geçirenlere göre tükenmişlik yaşama olasılığının daha düşük olduğunu da belirlemiştir.

Çalışmaya katılan annelerin yaşları arttıkça motivasyon eksikliği düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Kaya ve arkadaşlarının (2010) bir devlet hastanesinde çalışan hemşirelerde yapmış olduğu çalışmada elde ettiği sonuçlar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir (23). Yine literatürde benzer sonuçlar yer almaktadır (24). Bu durumun artan yaşla birlikte bireylerin işle ilgili sorunlarla daha etkili mücadele yolları geliştirmesi ve zaman içinde mesleki olgunlaşmanın doğal sonucu olarak kendilerini daha iyi hissetmesi şeklinde yorumlanabilmektedir.

Annelerin işte üretkenlik düzeyleriyle tükenmişlik düzeyleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların tükenmişlik düzeyleri arttıkça işte üretkenlik düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Literatür incelendiğinde; iş yerinde verimlilik ve tükenmişlik literatürde incelenen iki önemli faktör olduğu saptanmıştır (25,26). Bir kişinin genel yaşam kalitesi üzerinde büyük bir etkiye sahip olabileceğinden, bu iki faktör arasındaki ilişkiyi değerlendirmek önemlidir. Verimlilik, bir kişinin işini yaparken sahip olduğu enerji miktarı olarak tanımlanabilir. Tükenmişlik, aşırı çalışma veya stresten kaynaklanabilecek duygusal bir bitkinlik olarak tanımlanabilir. Bu faktörlerin her ikisinde, bir çalışanın işyerinde ne kadar iyi performans gösterdiğini değerlendirirken önemlidir, bu da üretkenliğini ve genel mutluluğunu etkileyebilir (27,28). Yapılan bir çalışmada katılımcıların işte

üretkenlik düzeyleriyle tükenmişlik düzeyleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (29). Gardazi vd. (2016) çalışmasında iş yerinde verimlilik ile tükenmişlik arasındaki ilişkiyi literatürdeki araştırma sonuçlarından yararlanarak değerlendirilmiştir (28). Araştırmada tükenmişlik ile üretkenlik arasında bir ilişki olduğunu, ancak bunun yapılan işin türüne bağlı olduğu bulunmuştur. Bazı durumlarda, yüksek stres seviyeleri performansın düşmesine neden olmaz; bunun yerine üretkenliği artırabilirler, şeklinde belirtilebilir. Bir diğer çalışma, üretkenliğin tükenmişlikle negatif ilişkili olduğunu bulmuştur (26).

Son olarak yapılan çalışan annelerin tükenmişlik düzeylerinin işte üretkenlik düzeylerini yordamasına yönelik kurulan modelin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda iş stresinin; motivasyon eksikliği ve bitkinlik değişkenleri birlikte işte üretkenlik düzeyindeki değişimin %56.9'unu açıklamakta olduğu saptanmıştır. Regresyon katsayılarının anlamlılık testleri göz önüne alındığında, yordayıcı değişkenlerden iş stresinin, motivasyon eksikliğinin ve bitkinliğin işte üretkenlik üzerinde anlamlı yordayıcı etkisi olduğu görülmektedir. Kapoor vd. (2021) tarafından yapılan araştırma sonuçları, işte üretkenlik ile tükenmişlik arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir (25). Bu, üretkenlik arttıkça tükenmişliğin de arttığı anlamına gelmektedir.

Kinnunen ve Mauno (1998) tarafından hazırlanan ve üretkenlik ile tükenmişlik düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğunu bulan araştırmada ulaşılan sonuçlar tükenmişlik ile işyerinde verimlilik arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir (25). Tubre ve Tubre ve Collins (2000) tarafından hazırlanan araştırmada ulaşılan sonuçlar ise aynı zamanda üretkenlik seviyeleri ile tükenmişlik seviyeleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir; bu, üretkenlik arttıkça tükenmişliğin azaldığı ve bunun tersi olduğu anlamına gelmektedir (29). Bir diğer çalışmada işte üretkenlik düzeyi ile tükenmişlik

arasında yapılan regresyon analizi sonuçları, aralarında anlamlı bir negatif ilişki olduğunu göstermektedir. Tükenmişlik düzeyi ne kadar yüksek olursa, verimlilik düzeyi o kadar düşük olur. Bu, bu iki unsur arasında bir bağlantı olduğu anlamına gelir, ancak bu bağlantının ne olduğu veya iş performansını artırmak için nasıl kullanılacağı bilinmemektedir (25,26,30).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonuçlarına bakıldığında, annelerin mesleki deneyim süreleri artıkça işte üretkenlik düzeylerinin azaldığı söylenebilmektedir. Annelerin günlük uyku süreleri, annelerin yaşı gibi değişkenlerin de işte verimlilik ve tükenmişliği etkilediği görülmektedir. Ayrıca tükenmişlik ile iş verimi arasında karşılıklı bir etkileşim olduğu görülmektedir. Özellikle çalışan annelerde tükenmişlik hissinin iş verimliliğini olumsuz bir şekilde etkilediği yapılan çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda, anne çalışanlar için uygun iş koşullarının sağlanması, her annenin kendi fiziki yapısına uygun işe yerleştirilerek maksimum verim elde edilmesinin sağlanması, annelerin dinlenme molalarında çocuklarıyla verimli vakit geçirerek motivasyonlarının artırılması gibi çalışmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca, ileride bu konuda yapılacak çalışmalarda benzer sayıda çocuğa sahip erkeklerin de aynı parametrelerle incelenmesi ve karşılaştırılması mümkündür. Yaptığımız araştırmanın bulguları, istatistiki verilerin iç tutarlılığı böyle bir karşılaştırmalı araştırmanın öncüsü sayılabilir.

Çıkar çatışması

Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Teşekkür

Yazarlar, bu çalışmaya katılan katılımcılara teşekkür etmektedir.

Finansal Destek

Bu çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Bilgilendirilmiş Onam

Katılımcı annelerin tamamından onam alındı.

Yazar Katkıları

E.G.: Fikir/Kavram, Denetleme/Danışmanlık.

E.G.: Analiz ve/veya Yorum

S.K.T.; E.G.: Tasarım, Veri Toplama ve/veya İşleme, Kaynak Taraması, Makalenin Yazımı, Eleştirel İnceleme

KAYNAKLAR

1. Gündüz B. İlköğretim Öğretmenlerinde Tükenmişlik. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2005; 1(1):152-166.
2. Tuğrul B, Çelik UPE. Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2002;12(12):1-11.
3. Naktiyok A, Karabey CN. İşkoliklik ve Tükenmişlik Sendromu. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 2005;19(2): 179-198.
4. Gündüz B, Çapri B, Gökçakan Z. Üniversite Öğrencilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi. 2012; (19):38-55.
5. Çeven S, Özer K. Büro Ergonomisinin Çalışma Psikolojisi ve İş Verimine Etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.2013;61- 70.
6. Acar HH, Ünver S. Tomrukların Oluk İçerisinde Traktör Gücü İle Kontrollü Kaydırılması (Tokk-T) Yönteminde İş Verimliliği. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi. 2012; 13:97-102.
7. Başarangel İ. Akademisyenlerin Boş Zaman Aktivitelerine Katılımı, İş Tatmini ve İş Verimliliği: Kırklareli Üniversitesi'nde Bir Araştırma. Turizm Akademik Dergisi. 2018;5(2):155-170.
8. Çiçek Ö, Öçal M. Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. 2016; 5(11):106- 129.

9. Kasim T, Haracic M, Haracic M. The Improvement of Business Efficiency Through Business Process Management. *Economic Review: Journal of Economics and Business*. 2018; 16(1): 31-43.
10. Karabıyık I. Türkiye'de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2012; 32(1):231-260.
11. Wang QQ, Lv WJ, Qian RL, et al. Job Burnout and Quality of Working Life Among Chinese Nurses: A Cross-Sectional Study. *Journal of Nursing Management*. 2019; 27(8): 1835-1844.
12. Yong Z, Yue Y. Causes for Burnout Among Secondary and Elementary School Teachers and Preventive Strategies. *Chinese Education & Society*. 2007; 40(5):78-85.
13. Fraenkel JR, Wallen NE, Hyun HH. How to Design and Evaluate Research in Education (8th ed.). New York: Mc Graw Hill, 2012.
14. Ergöçen S. Yeni Bir Tükenmişlik Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Açısından İncelenmesi (Master's Thesis, Biyoteknoloji Enstitüsü). Ankara Üniversitesi, Ankara: 2006.
15. Uğuz Ş, İnanç BY, Yerlikaya EE, et al. Endicott İşte Üretkenlik Ölçeği'nin (EİÜÖ) Türk Toplumunda Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2004; 15(3):209-214.
16. Tabachnick BG, Fidell LS. Using Multivariate Statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon: 2013.
17. Field, A. Discovering Statistics Using Spss. London: Sage publications, 2009.
18. Limbers CA, Mccollum C, Greenwood E. Physical Activity Moderates The Association Between Parenting Stress And Quality Of Life İn Working Mothers During The COVID-19 Pandemic. *Mental Health and Physical Activity*. 2020; 19:100358.
19. Ray EB, Miller KI. Social Support, Home/Work Stress, and Burnout: Who can Help?. *The Journal of Applied Behavioral Science*. 1994; 30(3):357-373.
20. Sundaresan S. Work-life Balance—implications for Working Women. *OIDA International Journal of Sustainable Development*. 2014; 7(7): 93-102.
21. Seo JH, Kim HK. What is the Burnout of Mothers with Infants and Toddlers during the COVID-19 Pandemic? In Relation to Parenting Stress, Depression, and Parenting Efficacy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2022; 19(7):4291.
22. Nilsen W, Skipstein A, Demerouti E. Adverse Trajectories of Mental Health Problems Predict Subsequent Burnout and Work-family Conflict—a Longitudinal Study of Employed Women with Children Followed over 18 years. *BMC Psychiatry*. 2016; 16(1):1-10.
23. Kaya N, Kaya H, Ayık SE, Uygur, E. Bir Devlet Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Tükenmişlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 2010; 7(1):401-419.
24. Taycan O, Kutlu L, Çimen S, Aydın N. Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerde Depresyon ve Tükenmişlik Düzeyinin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry*. 2006; 7:100-108.
25. Kapoor V, Yadav J, Bajpai L, Srivastava S. (Perceived Stress and Psychological Well-Being of Working Mothers During COVID-19: A Mediated Moderated Roles of Teleworking and Resilience. *Employee Relations: The International Journal*. 2021; 43(6):1290-1309.
26. Kinnunen U, Mauno S. Antecedents and Outcomes of Work-Family Conflict Among Employed Women and Men in Finland. *Human Relations*, 1998; 51(2):157- 177.
27. Babin BJ, Boles JS. Employee Behavior in a Service Environment: A Model and Test of Potential Differences between Men and Women. *Journal of Marketing*, 1998; 62(2): 77-91.

-
28. Gardazi SF, Mobeen N, Gardazi SAA. Causes of Stress and Burnout Among Working Mothers in Pakistan. *The Qualitative Report*.2016; 21(5): 916.
29. Tubre TC, Collins JM. Jackson and Schuler (1985) Revisited: A Meta- analysis of the Relationships between Role Ambiguity, Role Conflict, and Job Performance. *Journal of Management*.2000; 26(1):155-169.
30. Gupta, P, Srivastava S. Work–life Conflict and Burnout Among Working Women: A Mediated Moderated Model of Support And Resilience. *International Journal of Organizational Analysis*,2020; 629-655.